

**Politikatudományi
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Papp Zsófia

**A parlamenti képviselők választókerület-központúsága pártcentrikus
választási rendszerekben Magyarország példáján**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Ilonszki Gabriella, az MTA doktora

Budapest, 2013

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Papp Zsófia

**A parlamenti képviselők választókerület-központúsága pártcentrikus
választási rendszerekben Magyarország példáján**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Ilonszki Gabriella, az MTA doktora

Tartalomjegyzék

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása.....	4
1.1. A téma meghatározása.....	4
1.2. Kutatási kérdés és a kutatás keretei.....	6
1.3. Magyarázó tényezők	11
II. A felhasznált módszerek	13
2.1. Esetkiválasztás	13
2.2. Adatok és módszerek	15
III. Az értekezés eredményei	16
IV. Főbb hivatkozások	24
V. A témakörrel kapcsolatos saját (ill. társszerzős) publikációk jegyzéke.....	27
5.1. Magyar nyelvű publikációk.....	27
5.2. Angol nyelvű publikációk	28

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

1.1. A téma meghatározása

Az elmúlt évtizedben a képviseleti szerepek ismét a nemzetközi politikatudomány egyik letárgyaltabb jelenségévé váltak. A kutatásnak ez az új hulláma a választási szabályok és a személyes képviselet közötti kapcsolatra fókuszál. A pártok világméretű hanyatlása a kiváltó oka annak, hogy az egyén ismét előtérbe került az állampolgárok és a politikai közötti kapcsolatok magyarázatánál. A közvélemény-kutatások a bizonytalan szavazók arányának növekedését jelzik világszerte, olyanokét, akik identitásukban egyik párthoz sem tudnak kapcsolódni. Mindez, és csökkenő választási részvétel, a szavazatok volatilitása és a zsugorodó párttagság azt jelzik, hogy a politikai pártok sikertelenek abban a törekvésükben, hogy megszólítsák az átlagpolgárt (Mair, 2005, p. 7). A pártokból való választói kiábrándultság eredményeképpen a személyes képviselet jelensége fokozott figyelmet vált ki a szavazók és a képviselők körében is. Az egyes képviselők személyére helyezett mérhetően nagyobb hangsúly megkérdőjelezi a felelős pártkormányzás modelljét (*responsible party model*), amely a pártokat tekinti a képviselet motorjának.

Furcsamód azonban, a parlamenti szavazások nem látszanak alátámasztani a pártok háttérbe szorulását. A törvényhozás normális menetét tekintve a pártfegyelem még mindig a legmeghatározóbb erő, amely a szavazások kimenetelét befolyásolja. A parlamenti képviselők az esetek nagy többségében még mindig a frakciók utasításai szerint szavaznak. Ahogy Dalton és szerzőtársai írják, a pártok visszaszorulására szolgáltatott bizonyítékok meglehetősen szelektívek, és a közvéleményben zajló változásokra összpontosítanak ahelyett, hogy a pártok teljesítményét vizsgálnák, emellett nagyrészt a tömegpárti ideáltípusra építik az érvelést (Dalton et al., 2011, p. 14). Következésképp ezek a bizonyítékok nem elegendőek ahhoz, hogy végleg lemondjunk a politikai pártokról. A választók bizalmának visszaszerzésére irányuló új stratégiák alkalmazásával a pártokban ott van a lehetőség a megújulásra. A csökkenő népszerűség által teremtett körülményekhez való alkalmazkodás során a pártok olyan viselkedésformákat honosíthatnak meg, melyek első ránézésre aláássák a pártképviseletet. A pártok nagyobb hangsúlyt fektetnek a politikusok személyére, mint amire a felelős pártkormányzás modelljén belül számíthatnánk.

A pártoknak a politikusokon keresztül való megjelenését és az olyan megbízható jelöltek kiválasztását, akik képesek teljesíteni a választási ígéreteket és alkalmazkodni a választók igényeihez személyes képviseletnek nevezzük. Ebből a szempontból, a személyes képviselet

javítja egyrészt a képviselő minőségét, másrészt a törvényhozás és a szakpolitikák teljesítményét (Colomer, 2011a, p. 7). Mindezek érdekében a jelölteknek láthatóvá kell válniuk a szavazóközönség számára, és meg kell teremteniük a választók és a parlament közötti kapcsolatot. Ennek legegyszerűbb módja a választókerület-központúság bizonyos szintű elsajátítása, mellyel azt demonstrálják, hogy fogékonyak a választókat közvetlenül érintő problémákra. Ennek köszönhetően a választókerület-központúság a személyes képviselő elválaszthatatlan részévé válik. A választókerületi fókusz gyakran éri a partikularizmus vádját (Norton, 2002, p. 3), amely sokszor a helyi orientációnak a demokráciára gyakorolt hatását hozza fel példának. Egy meghatározott választókerület képviselője bizonyos körülmények között hátrányosan érinthet más választókerületekben élő választópolgárokat. Ha ugyanis „A” választókerület képviselője előnyösebb pozícióban van, mint „B” választókerületé, ez akár bővebb elérhető erőforrásokat is jelenthet „A” választókerület számára, adott esetben „B” kárára. Mindez „A” és „B” közötti olyan konfliktushoz vezet, amely a képviselők választókerület-központúsága nélkül nem alakult volna ki. A képviselők pozíciójától függően, a képviselő minősége és hatékonysága választókerületről választókerületre jelentős eltéréseket mutathat. Az ellenzéki képviselők választókerületei például mindig is hátrányt fognak szenvedni a kormánypárti képviselők választókerületeivel szemben. Ez az egyenetlen képviselő a demokrácia alapját, a legitimitását veszélyezteti. Továbbá, a választókerületért végzett szolgálat és a konkrét parlamenti munka közül bármelyik csak a másik kárára fejleszhető. Emiatt az erőteljesebb választókerületi orientáció könnyen a törvényhozás minőségének csökkenéséhez vezethet. Végül, de nem utolsósorban, a választókerület-központúság ellentétes az általános képviselő eszméjével, ami visszavezet minket az első ponthoz.

Ennek ellenére, Norton számos érvet hoz fel amellel, hogy miért lehet mégis kívánatos egy demokráciában a képviselők bizonyos mértékű választókerület-központúsága (Norton, 2002). (1) Lehetővé teszi, hogy a választókerületi érdekek megjelenjenek a politikában. (2) Legitimálja a rendszert a választók szemében. Norton és Wood szerint a választókerület elhanyagolása aláásná a parlament legitimitációját (Norton & Wood, 1990)¹. (3) Közelebb hozza a parlament munkáját a választókhoz. (4) Láthatóvá teszi a képviselőt választói számára. (5) Olyan információkhoz juthat a párt, amelynek megszerzése igen költséges volna.

¹ Ennek némiképp ellentmond a tény, hogy Európa-szerte a választók töredéke képes megnevezni a parlamenti képviselőjét. Lásd Comparative Study of Electoral Systems (CSES), <http://www.cses.org/>

(6) Ebből következően a választókerület-központúság választási előnyökhöz juttathatja a jelöltet és a pártot. (7) Hozzájárul a képviselők munkával való elégedettségéhez, amely kedvezően befolyásolhatja a képviselők teljesítményét munkájuk egyéb területein is. (8) Felhívja a kormány figyelmét olyan problémákra, amelyek felülnézetből még nem láthatók, ám korai beavatkozással jól kezelhetők. Az irodalomban növekvő érdeklődés figyelhető meg aziránt, hogy a személyes képviselet miként befolyásolja a törvényhozó testületekbe vetett bizalmat (Leston-Bandeira, 2012). Amennyiben bebizonyosodik, hogy a képviselő és a képviselt közötti szorosabb kapcsolat a politikai intézményekbe vetett bizalom szintjére gyakorolt pozitív hatással van, akkor az is elképzelhető, hogy a demokrácia állampolgárok általi értékelésére is hatással van. Miután az input könnyedén befolyásolható a döntéshozók által, a demokrácia minősége (annak percepcióján keresztül) is javítható.

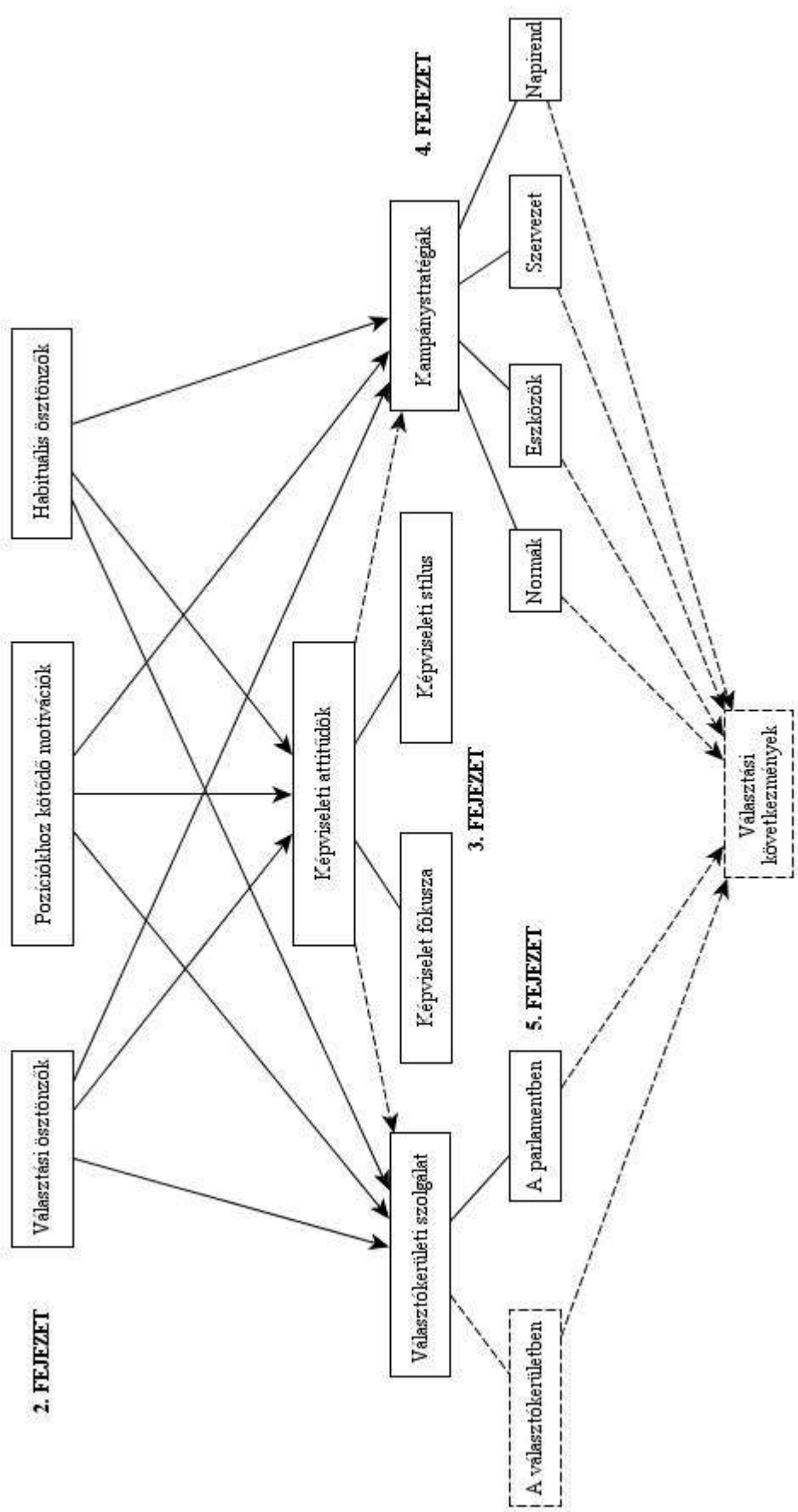
1.2. Kutatási kérdés és a kutatás keretei

A disszertáció célja, hogy a személyes képviselet megjelenésének körülményeivel kapcsolatos tudásunkat bővítse. *A fő kérdés, amire választ keres, hogy megjelenik-e a választókerület-központúság egy olyan országban, ahol a választási szabályok a pártképviseletet mozdítják elő.* Korábbi kutatási eredmények a választási rendszerek és a perszonalizáció közötti szoros összefüggést támasztják alá: a jelöltközpontú választási szabályok a személyes, míg a pártközpontúak a pártképviseletet ösztönzik. Ebben az értelemben a képviseletet egy egydimenziós skálaként foghatjuk fel, melynek egyik végén a személyes, a másikon a pártképviselet áll. A magyar rendszer pártcentrikussága miatt azonban *feltételezhető*, hogy a személyes képviseletről szóló döntések a párttól származnak ahelyett, hogy egyéni mérlegelés eredményei volnának. Vagyis a személyes és pártképviselet korántsem egymást kizáró ideáltípusok (Colomer, 2011b): az olyan rendszerekben, ahol a pártközpont akarata a döntő a képviselet jellegének kialakításában, a személyes képviselet a pártképviselet részét is képezheti. Pártcentrikus vegyes rendszerekben az egyéni ág léte ösztönzően hat a pártokra, ami a jelölt-, illetve személyközpontú pártstratégiák követését illeti. Következésképp megerősíthető a vegyes rendszer gyakran hivatkozott hatása a perszonalizációra. *Azonban ahhoz, hogy a valós oksági mechanizmust is képesek legyünk megragadni, a választási szabályok és a személyes képviselet közötti kapcsolatot párt stratégiák által meghatározott összefüggésként kell felfognunk.*

Bebizonyítandó a hipotézist, miszerint a személyes képviselet jelensége releváns tényező a pártcentrikus rendszerekben is, Magyarországot olyan - legvalószínűtlenebb (Rohlfing, 2012)

- esetként veszem számításba, ahol az elmélet szerint nem várható a személyes képviselet megjelenése. Amennyiben fellelhetők olyan mechanizmusok, amelyek a perszonalizáció jelenlétét indikálják, a választási szabályok és a személyes képviselet közötti közvetlen kapcsolatot nem kizárólag az egyénekre gyakorolt közvetlen hatásként kell értelmeznünk. A disszertáció nem érint közvetlenül pártstratégiákat, ám azt feltételezem, hogy az egyének viselkedésében ezek egy része felszínre kerül. A fő előfeltevésem az, hogy ilyen rendkívüli pártközpontúság mellett az egyéni kezdeményezések számára kijelölt tér viszonylag szűk, ezért a választókerület-központúság kialakítása vagy a központi pártstratégia része, vagy egy olyan jelenség, melynek jelöltek általi kialakítására a párt áldását adta.

A disszertáció neo-institucionalista bázison mutatja be a kapcsolatot a választási szabályok, a képviseleti attitűdök és tevékenységek között napjaink Magyarországon. A kiindulópont, hogy még a pártközpontú választási rendszerekben is megjelenhetnek olyan komoly hajtóerők, amelyek arra ösztönzik a képviselőket, hogy partikuláris célokat kövessenek. Ezek a motivációk olyan karriertényezőkre vezethetők vissza, amelyek vonatkozhatnak mind a múltra, mind a jelenre. A független változók természetük alapján három csoportra oszthatók: (i) választási, (ii) pozícióhoz kötődő, és (iii) habituális magyarázatok. A habituális magyarázatok limitált relevanciája a perszonalizáció kialakulásban arra utal, hogy a mélyebb személyes motivációk másodlagosak a választási és a betöltött pozíciókkal kapcsolatos ösztönzőkkel szemben. Ez az eredmény azt fogja alátámasztani, hogy a képviselők nem belső motivációk nyomán tendálnak a személyes képviselet felé, hanem mert ez a pozíciójukból adódik. Az attitűdök és tevékenységek az aktuális pozíciók függvényében alakulnak, háttérbe szorítva a mélyebb motivációkat.

1. ÁBRA. A képviselők és a képviseltek közötti kapcsolat különböző összetevői

Miután a képviselők perszonalizációja sokféleképpen felfogható, a következtetés az alkalmazott mérési módszeren is múlhat. Ennek megfelelően, a választókerület-központúság és a személyes képviselet háromféleképpen jelenik meg a disszertációban: (i) képviseleti attitűdök, (ii) 2010-es kampánystratégiák és (iii) parlamenti kérdések képében. Az 1. ábra a disszertáció felépítését szemlélteti. Az elemzés első részében a 2. fejezetben bemutatott magyarázó változók és a képviselők képviselet-felfogása közötti kapcsolatot járjuk körül. Mind a képviselet fókusza, mind stílusa górcső alá kerül. Az attitűdök és a tényleges tevékenységek empirikus szétválasztása azt eredményezi, hogy az attitűdök megjelenhetnek függő és független változóként is (Blomgren & Rozenberg, 2011). Az első esetben a választási szabályok és egyéb faktorok attitűdökre gyakorolt hatását vizsgáljuk, míg a másodikban az attitűdök magyarázó tényezőként jelennek meg a független változók mellett. Blomgren és Rozenberg meglátása szerint az attitűdök (szerepek, ahogy ők nevezik) független változóként való kezelése azzal a veszéllyel jár, hogy egyrészt feltáratlanul hagyunk egy olyan komplex problémát, mint a szerepek és az intézményrendszerben elfoglalt hely közötti kapcsolat, másrészt magunk hozzuk létre a modellben a kritikus szintű multikollinearitást (Blomgren & Rozenberg, 2011, pp. 3–4). Annak ellenére, hogy mindkét megközelítés megalapozott, vagyis az attitűdöket függőként és függetlenként is kezelhetjük, jelen munka az előbbi stratégiát követi. Az 1. ábrán szaggatott vonalak jelölik azokat a kapcsolatokat, amelyek feltáratlanul maradnak: a parlamenti tevékenységeket és kampány stratégiákat nem magyarázzák majd a képviselők attitűdjei.

Az elemzés második része a független változók kampánystratégiákra gyakorolt hatását vizsgálja. A perszonalizációt négy különböző dimenzió mentén definiálhatjuk: normák², eszközök³, szervezet⁴ és napirend⁵. A négy komponens attitűdöket és tevékenységeket is magába foglal. A harmadik rész közvetlenül a választókerületi szolgálattal foglalkozik. A fő kérdés az, hogy a bemeneti változók mekkora mértékben magyarázzák a képviselők

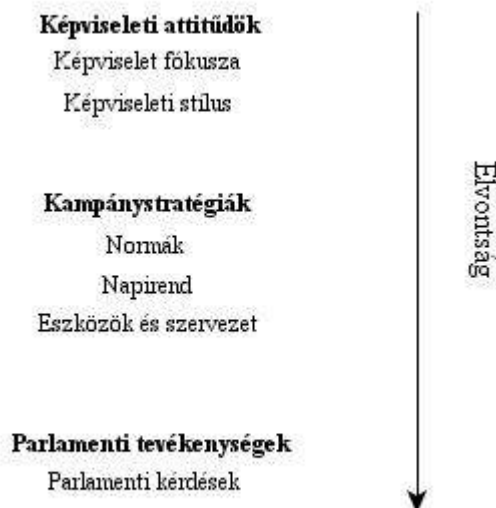
² A képviselő mekkora hangsúlyt helyezett a személyes és pártkampányra a 2010-es választási kampány során.

³ A képviselő a felsorolt személyes kampányeszközök közül mennyit használt a 2010-es kampány során.

⁴ Volt-e saját kampánycsapata a képviselőnek, és ha igen, akkor ennek mekkora része dolgozott neki a párt megbízásából.

⁵ Felvetett-e a képviselő a kampány során olyan helyi ügyeket, amelyekkel a párt kampánya nem foglalkozott.

törvényhozáshoz nem kapcsolódó parlamenti munkáját, illetve annak mértékét, hogy olyan ügyeket vetnek fel, amelyek közvetlen jelentőséggel bírnak saját választóik számára. Az empirikus fejezetek sorrendjét a különböző mutatók absztrakciós szintje befolyásolja. Míg a képviseleti attitűdök és részben a kampány stratégiákra vonatkozó kérdések (normák) elvont fogalmakkal dolgoznak, addig a kampány eszközök, szervezet, napirend, és a parlamenti kérdések valódi tevékenységeket takarnak. Ezek a tevékenységeket azonban a két változócsoporthoz különbözőképpen ragadja meg. A kampánystratégiák a tevékenységeket indirekt módon prezentálják a képviselők önbevallásán keresztül, míg a parlamenti kérdések adatbázisa közvetlenül tárja fel a képviselők választókerületért végzett munkáját. A különböző szempontok absztrakciós hierarchiáját a 2. ábra mutatja.

2. ÁBRA A különböző szempontok absztrakciós hierarchiája

A nemzetközi irodalom jelentős része azt vizsgálja, hogy a személyes elemek és tevékenységek hogyan befolyásolják a választási sikereket. A pártelkötelezettség nemzetközi méretű gyengülése, a szavazatok volatilitásának növekedése és a kampány természetének megváltozása (perszonalizálódása) arra ösztönzi a kutatókat, hogy pártelkötelezettségen túli tényezőkkel magyarázzák a választói döntéseket (Cain et al., 1987, p. 12). A válasz a személynek szóló szavazatban rejlik (*personal vote*). A *personal vote* kutatásokat az 1970-es években az a megfigyelés indította el, miszerint az Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában egyre nagyobb arányban választják újra a képviselőket, annak ellenére, hogy a

fenti tendenciák elméletileg épp ennek az ellenkezőjét implikálják. A personal vote kutatói (Cain et al., 1987; Canache et al., 2000; Carey & Shugart, 1995; Gaines, 1998; Herrera & Yawn, 1999; Marsh, 2007; Mondak & Huckfeldt, 2006; Mondak, 1995; Morgenstern & Swindle, 2005; Norris et al., 1992; Norton & Wood, 1990; Shugart et al., 2005; Swindle, 2002; Tavits, 2010) feltételezik, hogy a képviselőjelöltre leadott szavazatok egy részét a párthovatartozáson, a fix szavazói jellemzőkön és a gazdasági helyzeten (teljesítményértékelésen) túl olyan tényezők is magyarázzák, melyek a jelölt kvalifikációjából, kvalitásaiból és tevékenységéből erednek (Cain et al., 1987, p. 9).

Elismervén, hogy a választókerület-központú viselkedésformákat nem csak az intézményi és karrier tényezők befolyásolják, de az ezekre való kereslet is, a képviselők és képviseltek közötti kapcsolat a választók igényeinek és a képviselők tevékenységeinek körköröséből ered. Meglehetősen nehéz lenne a kapcsolatot egyirányúként felfogni: a valódi kérdés az volna, hogy az állampolgárok reagálnak-e a kínálatra, vagy a kínálat szélesíti a keresletet. A válasz bizonyára: mindkettő. A disszertáció eme bonyolult kapcsolatrendszer feltárásának első lépése, amely a képviselők és a választók közötti viszonyt az előbbiek szemszögéből vizsgálja meg, mindezt a külső és belső kereslet feltárásának igénye nélkül. Pontosabban a valódi kereslet az, ami ezúttal kimarad a vizsgálódásból, a képviselők által érzékelt kereslet megjelenik az attitűdjeikben, de elsősorban a viselkedésükben. Mindez persze azt feltételezi, hogy a képviselők és a pártok érzékelnek bizonyos fokú keresletet a választók részéről. Ezeknek az igényeknek a kielégítése az, ami a személynek szóló szavazat alapját adja. Leegyszerűsítve, ha a választók úgy értékelik, hogy a képviselőjük jó munkát végez, akkor újra rá fognak szavazni, amennyiben azonban nem sikerült megfelelően reagálni a keresletre, olyat fognak választani, aki ennek az elvárásnak látszólag jobban képes megfelelni. Ennek megfelelően az 1. ábrán feltüntetett *Választási következmények* a választókerület-központúság szavazatokra gyakorolt hatását jeleníti meg. Ennek a komplex kapcsolatrendszernek a feltárása egy kétpilléres vállalkozás: vizsgálandó a képviselők felfogása és viselkedése, amelyet ezeknek szavazatokra levetített következményeinek vizsgálata egészít ki. A disszertáció a téma nagysága és komplexitása miatt csak az első pillérrel foglalkozik.

1.3. Magyarázó tényezők

A disszertáció fő hipotézise, hogy a direkt intézményi ösztönzők hiánya ellenére a választókerület-központúság releváns tényezőként jelenik meg Magyarországon esetében. Maga a tény, hogy a választókerületi orientáció formálódása nem véletlenszerű, vagyis a szintje

előre meghatározott tényezők által strukturált, a jelenség relevanciáját erősíti. Tehát nem önmagában a választókerület-központúság szintje, hanem a szerkezete az, ami arra a következtetésre vezet, hogy egy olyan dologgal állunk szemben, amelyet a tudományos kutatások nem hanyagolhatnak el. Ha jelentősége a vizsgált tényezőktől függetlenül, véletlenszerűen alakulna, akkor szükség volna olyan abszolút mércére, mely eldönti, hogy kellően magas-e a szintje ahhoz, hogy foglalkozzunk vele. Ellenben, amennyiben ez a szint a körülményektől függően változik, amely körülményekhez erős hipotézisek kapcsolhatók, a választókerület-központúság megalapozott döntések következményeként fogható fel. Különösen akkor, ha ezek a tényezők a választási és pozícióhoz kötődő motivációkhoz kapcsolódnak. Ezért a választókerület-központúság szintje nem képezi a vizsgálat tárgyát, szemben a tényezőkkel, amelyek ezt a szintet befolyásolják.

Az egyes magyarázó változók hatásai alhipotézisekként is felfoghatók. (1) A közvetlenebb elszámoltatás miatt (*accountability linkage*) az egyéni választókerületi képviselők választókerület-központúbbak listás kollégáiknál (Curtice & Shively, 2000; Gallagher & Holliday, 2003; Lancaster & Patterson, 1990; Lancaster, 1986; Mitchell, 2000; Norris, 2000, 2004; Scholl, 1986). (2) Másodszor, az árnyékképviselő hipotéziséből adódóan, az egyéni kerületi versenyben érintett képviselők részéről intenzívebb választókerületi orientáció várható, szemben azokkal, akik nem indultak egyéni választókerületekben (Ingall & Crisp, 2001; Kumbhat & Marcian, 1976; Lundberg, 2006; Norris, 2004; Norris et al., 1992; Soroka et al., 2009; Zittel, 2012). (3) Harmadrészt, azok a képviselők, akik a parlamenti mandátummal párhuzamosan helyi politikai pozíciókat is betöltenek, várhatóan nagyobb hangsúlyt fordítanak a helyi ügyek képviselésére országos szinten is, mint azok, akik nem érdekeltek a helyi politikában (Dewogheraale et al., 2008; Navarro, 2009; Putnam, 1976; Shugart et al., 2005; Tavits, 2010). (4) Továbbá, a 2010. októberi önkormányzati választásokon induló képviselők választókerület-centrikusabbak, mint akik nem ambicionálnak helyi politikai karriert. (5) A korábbi egyéni választókerületi tapasztalat pozitívan befolyásolja a választókerületi orientációt. Várható hatása azoknál a képviselőknél nagyobb, akik az előző ciklusban töltötték be a pozíciót. (6) Az új képviselők (Heitshusen et al., 2005), és (7) a pártvezetők (Wahlke et al., 1962; Zittel, 2012) a tapasztaltabb képviselőkhez és másodvonalbeli politikusokhoz képest kevésbé fókuszálnak a választókerületekre. (8) Azok a képviselők, akik az ideológiai dimenzió távolabb érzik magukat a pártjuktól, a feltételezések szerint választókerület-központúbbak lesznek (Zittel & Gschwend, 2008). (9) Végül, de nem utolsó sorban, a párthovatartozás két úton

befolyásolhatja a választókerület-központúságot és a perszonalizáció szintjét. Egyrészt különbséget feltételezhetünk a régi és az új pártok között azon az alapon, hogy a régi pártok esetében a pártkultúra részeként jelenhet meg a választókerület képviselője, ezen keresztül egyfajta perszonalizáció. Másrészt feltételezhető, hogy az MSZP képviselő különösen motiváltak voltak a személyes képviseletre fektetett hangsúly növelésére, már csak az „elhasználódott” pártempléma okán is. A közvéleményben megfigyelhető népszerűségkülönbségük miatt a Fidesz és az MSZP között jelentős különbségek várhatók, ami a választókerületi orientációt illeti.

II. A felhasznált módszerek

2.1. Esetkiválasztás

A több országot lefedő összehasonlító kutatásokkal szemben támasztott legnagyobb kifogás, hogy az ilyen esetekben rendkívül nehéz azonosítani az országok közötti alapvető különbségektől független oksági kapcsolatokat (Jun & Hix, 2010). Ezért adott esetben sokkal gyümölcsözőbb lehet, ha a kutatás egyetlen országra fókuszál, amivel a kulturális és történelmi aspektusok eltérő hatása kiküszöbölhető. Elfogadván ezeket az aggodalmakat, jelen disszertáció az *esettanulmány* műfaji megoldásainak megfelelően épül fel. A fő cél annak a szakirodalmi hipotézisnek a módosítása, amely szerint a pártközpontú választási szabályok mellett is megjelenik a választókerületi orientáció. Ebben a vállalkozásban Magyarország a legvalószínűtlenebb eset szerepét tölti be (Gerring, 2007; Rohlfing, 2012). Az esettanulmány módszertanának kiterjedt irodalmára alapozva kijelenthető, hogy megfelelő esetkiválasztással egyetlen eset is elég arra, hogy hipotéziseket módosítsunk, vagy vessünk el.

Ahhoz nem fér kétség, hogy Magyarország a vegyes választási rendszerek csoportjába tartozik. Shugart és Wattenberg klasszifikációját használva, vegyes többségi részleges kompenzációval (Shugart & Wattenberg, 2001). A vegyes választási szabályokból gyakran vezetjük le azt a következtetést, hogy azok valahol a jelölt- és pártcentrikus rendszerek között helyezkednek el. Annak ellenére azonban, hogy az egyéni választókerületi ág bizonyos szintű jelöltközpontúságot hoz a rendszerbe, a nominális választási ág hatása távolról sem mechanikus. Meglátásom szerint a zárt pártlisták és a centralizált jelöltállítás miatt a magyar választási rendszer pártközpontúnak tekintendő. Éppen ezért alkalmas lehet arra, hogy pártközpontú választási rendszerekre vonatkozó hipotéziseket teszteljünk a példáján: jelen

esetben azt, hogy a pártközpontúság valóban felülírja-e a személyes képviseletre vonatkozó törekvéseket. A mechanikus hatások alapján az egyes képviselők mozgásterét a választókerületi érdekek képviseletére. Ennek ellenére a személyes képviselet megjelenik a magyar politikai rendszerben.

Miután a kutatás a 2010-2014-es választási ciklusra koncentrált, az időzítésből eredő problémákról is kell néhány szót ejtenünk. Köztudott, hogy a 2010-es választásokat a Fidesz-KDNP ritkán látott⁶ fölényrel nyerte. A szavazatok 52,7 %-ával a parlamenti helyek 2/3-át (68,1 %) szerezte meg. Emellett a két kormányzó párt a 176 egyéni választókerületi mandátum 98,2 %-át, a területi listás helyek 59,5 %-át nyerte el⁷. Jogos lehet az érvelés, mely arra irányul, hogy az egyéni választókerületi ágon a pártok egyenetlen eloszlása torzítja az eredményeket. 2010 esete a Fidesz-KDNP nominális választási ágon vett túlsúlya miatt túl különleges ahhoz, hogy általános következtetéseket vonhassunk le csak a 2010-es ciklus alapján. Ezen aggodalmak ellenére az egyenetlen mandátumeloszlás furcsamód megnöveli a következtetések erejét. Ennek oka, hogy a Fidesz-KDNP jelöltválasztási stratégiája a legcentralizáltabb és legexkluzívabb, melynek következtében maga a rendszer összességében pártcentrikusabbá válik, mint az egyéni választókerületi mandátumok egy kiegyenlítettbb eloszlásánál. Tehát ha ilyen körülmények között is kimutatható a személyes képviselet megjelenése, akkor logikus lehet azt feltételeznünk, hogy ez kevésbé extrém körülmények között is megtörténik. Továbbá, amennyiben kimutatható a személyes képviselet relevanciája, az is valószínűvé válik, hogy a pártképviselet nem szorítja ki a képviselet egyéb formáit, sőt képes azokat inkorporálni.

A másik különleges tényező, amelyet a vizsgálódás időkerete befolyásol, a győzelem esélye. Számos kutatás bizonyítja, hogy a győzelem esélye nagyban befolyásolja a jelöltek és a képviselők viselkedését (Curtice & Shively, 2000; Heitshusen et al., 2005; Herron, 2002; Jun & Hix, 2010; Lundberg, 2006; Sieberer, 2010): szoros verseny esetén erősödnek a perszonalizációra és személyes képviseletre irányuló tendenciák. A választás előtti közvélemény-kutatási eredmények alapján 2010 ebből a szempontból is különleges évnek számított: a Fidesz-KDNP egyéni jelöltjein kívül gyakorlatilag más nem kapott esélyt a nominális mandátumok megszerzésére. Az esetek túlnyomó többségében a jelenlegi ellenzék jelöltjei meg sem közelítették a kormánypártokéit. A győzelem esélye tehát a pártokon belül

⁶ 1994-ben az MSZP és az SZDSZ a mandátumok 71,77 %-át nyerte el.

⁷ A Fidesz-KDNP relatív sikertelensége az országos listán annak kompenzációs természetéből adódott.

nagyjából állandónak tekinthető 2010-ben, legalábbis ami a rendszer legperszonalizáltabb ágát illeti. Amennyiben azonban az ellenzéki pártok részéről is megjelenik a személyes képviselő, a győzelem esélyének jelentőségét elvethetjük Magyarország kontextusában. Másodsorban, a biztos helyek magas aránya a rendszert még párt-központúbbá változtatja, hiszen az, hogy ki kapja a parlamenti helyeket, inkább múlik a szelektáló pártvezetőkön, mint a választókon. Következésképp, a 2010-es év különböző komponensei tovább tolják a rendszert a pártcentrikus irányba, ahol - az elmélet szerint - még kisebb lesz a személyes képviselő és választókerület-központúság megjelenésének valószínűsége.

2.2. Adatok és módszerek

A dolgozat empirikus fejezetei három adatbázisra alapoznak. A képviselői attitűdökre (3. fejezet) és a kampánystratégiákra (4. fejezet) vonatkozó adatok a Magyar Választáskutató Program parlamenti adatfelvételéből származnak⁸. Az adatokat 2010 júniusában vettük fel közvetlenül az új parlament megválasztása után. 232 személyes interjút készítettünk standardizált kérdőívek alapján. A kérdések logikája a Comparative Candidates Survey⁹ kérdőívének logikáját követte, amely lehetővé teszi, hogy az eredményeket a kutatás későbbi fázisában komparatív perspektívába helyezzük.

Másodsorban, 2013 tavaszán a Budapesti Corvinus Egyetem Elitkutató Központjának kutatói¹⁰ 2010 májusa és 2013 januárja között benyújtott írásbeli és szóbeli kérdéseket kódoltak, egy előzetesen, több lépcsőben kialakított kódkönyv alapján, amely a képviselők parlamentben mutatott választókerület-központúságát volt hivatott mérni (5. fejezet). Annak ellenére, hogy az adatbázis a parlament egészének a törvényhozáson kívüli viselkedését tartalmazza, az összehasonlíthatóság miatt a 2010-es adatfelvétel véletlen mintáját használtam ebben a fejezetben is.

Harmadszor, míg a fenti adatforrások az elemzések függő változóit adják, addig a magyarázó változók egy része az Elitkutató Központ képviselői adatbázisából származnak¹¹.

⁸ <http://www.valasztaskutatas.hu/eredmenyek-en/adatbazisok/magyar-adatok>.

⁹ <http://www.comparativecandidates.org/>

¹⁰ Végtelenül hálás vagyok Tóth Adriennek és Metz Rudolf Tamásnak, akik fáradhatatlanul kódolták a több mint 5000 kérdést. Köszönettel tartozom továbbá Ilonszki Gabriellának és Várnagy Rékának a kódkönyvhöz fűzött értékes megjegyzéseikért.

¹¹ Ezen a ponton lehetetlen volna felsorolni mindenkit, aki az évek során munkájával hozzájárult az adatbázis kialakításához. Ennek ellenére szeretném megköszönni Tóth Adriennek, aki jelentős

A független változók nagy részét azonban a Magyar Országgyűlés¹² és az Országos Választási Iroda¹³ hivatalos honlapjai alapján a szerző kódolta.

Ami az alkalmazott elemzési technikákat illeti, a regressziós modell különböző verzióit használtam a független tényezők függő változókra gyakorolt hatásának becslésére. A megszokott kétváltozós elemzéseken túl lineáris, bi- és multinomiális logit, Poisson, negatív binomiális valamint zero-inflated beta regressziókat alkalmaztam a választókerület-központúság és személyes képviselő leírására a függő változók eloszlásának függvényében.

III. Az értekezés eredményei

Az 1. táblázat összegzi a különböző magyarázó változók hatását a választókerület-központúság dimenzióira. A 2006 előtt egyéni választókerületi tapasztalat és a párttól vett ideológiai távolság azok a változók, amelyeknek nem volt szerepük a magyar parlamenti képviselők választókerületi orientációjának magyarázatában. Ezek az eredmények nagyban gyengítik a habituális magyarázatok erejét, legalábbis abban az értelemben, ahogy a disszertáció ezeket definiálta. A korábbi nominális ágon megszerzett tapasztalat nem növeli a választókerület-központúságot: a múltból származó szokások nem jelennek meg a jelenben sem az attitűdök, sem a tevékenységek szintjén. Továbbá a választókerületi fókusz hajtóereje nem a párttól való eltávolodás vágya, kialakulása nem a párttal való ideológiai konfliktusok kifejeződése.

fejlesztéseket hajtott végre az adatokon a 2010-2014-es ciklusra vonatkozóan. Az adatbázis egy korábbi verziója ezen a linken érhető el: <http://elitkutatas.uni-corvinus.hu/index.php?id=adatok> .

¹² <http://parlament.hu/>

¹³ <http://valasztas.hu/>

1. TÁBLÁZAT: A különböző független tényezők szerepe a választókerület-központúság eltérő aspektusainak magyarázatában

	Képviselő-felfogások			Kampány				Parlamentari kérdések		
	Fókusz	Stílus	Normák	Eszközök	Szervezet	Napirend	Kérdések száma	Helyi kérdések száma	Helyi kérdések aránya	
Választási										
	EVK-jelölt		++	++	+	++	+	+		
	Helyi jelölt		++	+						
Pozíció										
	Mandátum típusa (2010)	++					+	++		
	Helyi politikus	+	+	++	+	++				
	EVK (2006-2010)		+		++		+	+		
	Új képviselő	+								
	Pártvezető	+								
	Párt	++	++	++	++	++	++	++	++	
Habitualis										
	EVK (2006-2010)						++	+	+	
	EVK 2006 előtt									
	Ideológiai távolság									

++ A változónak erős és állandó hatása volt a függő változókra *minden* modellspecifikáció esetében.

+ A változónak erős és állandó hatása volt a függő változókra *egyes* modellspecifikációk esetében.

Az üres cellák azokat a magyarázó változókat jelölik, amelyek esetében a függő változóra gyakorolt hatást a modellek nem támasztották alá. A mintás cellák esetében a független változó függő változóra gyakorolt hatása nem értelmezhető.

A helyi választási ambíciók, a vezető pártpozíciók és a helyi politikai pozíciók azok a tényezők, amelyek hatása a függő változókra mérsékeltnak mondható. Először, azoknak a képviselőknek az attitűdjeiben, akik indultak a helyi választásokon 2010 októberében a választókerület képviselője fontosabb tényezőként jelenik meg, mint a pártnak, egy meghatározott társadalmi csoportnak és az ország összes állampolgárának képviselője. A reménybeli helyi politikusok tehát kimutathatóan jobban törődnek a közvetlen környezetükkel, mint azok, akik nem indultak a helyi választásokon. A választókerületi fókusz a megszemélyesített kampányeszközök használatában is megmutatkozik. A jövőbeli tervek tehát hatással vannak arra, ahogyan a képviselők a saját munkájukról gondolkodnak, illetve ahogyan az országos pozíciókra irányuló kampányukat szervezik. Másodszor, némileg meglepő módon a vezető országos pártpozíciókat betöltő képviselők csak a képviselő-felfogásukban különböznek a másodvonalbeli képviselőktől; kampánystratégiákban és a parlamenti munkájukban nem mutatkozik meg az előkelő pozíciójuk hatása. Ami a képviselői attitűdöket illeti, a pártvezetők a választókerület-központúsággal szemben inkább a képviselő egyfajta általános felfogását érzik magukhoz közelebb. Továbbá, amennyiben a képviselő stílusát vesszük alapul, a pártvezetők nem tudnak azonosulni a választókerületi delegált szerepével. Ugyanakkor, a pártdelegált és a megbízott szerepek területén sem sikerült pártvezetői preferenciákat kimutatni. Vagyis a párt képviselője sem fő szempont, és annyi biztos, hogy a pártvezetők túllépnek a korlátozott helyi ügyeken való gondolkozáson is. Ami azonban sokkal meglepőbb volt az a vezető pozíciók limitált hatása a parlamenti kérdésekre. Ahogy arról az 5. fejezetben szó esik, a pártvezetők jelentős kontroll alatt tartják a rendelkezésre álló időnek képviselők közötti felosztását, de a párt álláspontját nem ők ismertetik a parlamentben. A fő különbség a helyi választáson való megjelenés és a vezető pártpozíciók között, az hogy, míg az előbbi a választókerület-központúság két külön aspektusát befolyásolja, addig az utóbbi csak a képviselői attitűdök terén fejt ki hatását. Ebből kiindulva kimondható, hogy a helyi politikai ambíciók nagyobb hatással vannak a személyes képviselőre, mint az országos pártvezető pozíciók. Harmadszor, a helyi politikai pozíciók szerepe sem egyértelmű. Egyrészt, a szerepfelfogásokat tekintve, a mandátumhalmozás nem befolyásolja a választókerületi orientációkat. Néhány esetben sikerült szignifikáns hatásokat kimutatni, ami azonban nem igazolta a helyi politikusokhoz kapcsolódó hipotézist. Másrészt, ami a kampánystratégiákat illeti, a helyi pozíciók jelentős hatást mutatnak a függő változókra. A helyi képviselők kampánya személyközpontúbb

(normák), szignifikánsan több megszemélyesített kampányeszközt alkalmaztak (eszközök), illetve nagyobb valószínűséggel említettek meg helyi vonatkozású ügyeket (napirend), mint azok, akik nem töltöttek be helyi politikai pozíciókat. Ami tehát nem jelenik meg a munkájukról alkotott elképzeléseikben, felszínre kerül a kampányaikban. A parlamenti tevékenységüket tekintve, a hipotézis által feltételezett kapcsolat megléte nem igazolódott. Azok a képviselők, akiknek lehetőségük van arra, hogy helyben végezzék a választókerületi munkát, nem használják ki a parlamenti kérdések által nyújtott választókerületi képviseleti potenciált. Mindez arra enged következtetni, hogy a helyi politikusok képesek szétválasztani a helyi munkájukat és azt, amelyet parlamenti képviselőként végeznek. A kampányra vonatkozó szignifikáns hatás miatt azonban nem tudunk egyértelmű döntést hozni a helyi politikusokkal kapcsolatos alhipotézisről.

Sokkal stabilabb és jelentősebb hatások kapcsolódnak a parlamenti tapasztalathoz, az egyéni választókerületi jelöltséghez, a korábbi ciklusban betöltött egyéni választókerületi pozícióhoz, és a párthoz¹⁴. A párthovatartozáson kívül minden tényező a választókerület-központúság és a személyes képviselet két aspektusa mentén bír jelentős hatással. Az első parlamenti ciklus nem csak azt befolyásolja, hogy hogyan gondolkoznak a képviselők a képviselétről, de a parlamenti munkájukat is. Az új képviselők a képviselet általánosabb megközelítését részesítik előnyben ahelyett, hogy a választókerületek érdekeit helyeznék előtérbe. Ebben az értelemben az új képviselők attitűdjei megfelelnek a velük szemben támasztott elvárásoknak, mely szerint kevésbé választókerület-orientáltak, mint a tapasztaltabb kollégáik. A parlamenti munkájukkal kapcsolatosan azonban nem volt ennyire egyértelmű a helyzet. Az írásbeli kérdéseket tekintve, az eredmények alátámasztották a szenioritás feltételezett hatását: az új képviselők szignifikánsan kevesebb helyi érdekeltségű kérdést nyújtottak be. Mindazonáltal, ami a szóbeli kérdéseket illeti, éppen ennek ellenkezője figyelhető meg. Ez a hatás azonban a párthovatartozásnak a modellbe való beemelésével eltűnik, ami végeredményben feloldja az ellentmondást a két kérdéstípus közötti különbséget tekintve.

Egyáltalán nem meglepő, hogy a választási szabályokhoz kötődő változók azok, amelyek a legnagyobb erővel magyarázzák a dolgozat függő változóit. Az egyéni választókerületi jelöltek személy-központúbb kampányt folytattak (normák), több személyes kampányeszközt alkalmaztak (eszközök), és olyan helyi ügyeket is felvetettek, amelyeket a párt nem érintett a kampány során (napirend). Annak a valószínűsége, hogy külön kampánycsapat áll

¹⁴ A magyarázó változók a hatásuk nagyságának sorrendjében kerülnek felsorolásra.

rendelkezésükre szintén magasabb volt, mint a listák jelöltek esetében, azonban abban, hogy ennek a csapatnak mekkora része dolgozott a képviselőknek a párt megbízásából, már nem fedezhető fel különbség az egyéni és listás jelöltek között. Ezekben az eredményekben nincs semmi váratlan: a választási motivációk jobban teljesítenek a kampánystratégiák magyarázatában, mint az egyéb mechanizmusok, hiszen a vizsgált aspektusok közül ezek tekinthetők a legracionálisabbnak. Ennél némileg érdekesebb, hogy a nominális választási versenyben való érdekelttség hogyan befolyásolja a képviselők parlamenti munkáját. Az árnyékképviselő hipotézise az adatok alapján megerősítést nyert. Az egyéni jelöltek annak ellenére, hogy képviselő-felfogásukban nem kifejezetten választókerület-centrikusak, írásban és szóban is foglalkoznak helyi ügyekkel a parlamentben. Tovább haladva, a jelenlegi és az előző ciklusbeli (2006-2010) mandátum típusának a hatása aligha választható el egymástól. A kampánystratégiákat vizsgálva, a korábbi egyéni választókerületi pozíciók hatása a mandátum típusának a hatását jeleníti meg, míg a képviselő-felfogások és a parlamenti kérdések esetében a két változó két külön folyamatot hivatott megjelölni. Ami a mandátum típusát illeti, világosan kivehető a kapcsolat közte és aközött, hogy a képviselők hogyan vélekednek magáról a képviselőről. A listás képviselők pártcentrikusabbak, mint az egyéniek, akik a választókerület érdekeinek képviselőt tartják legfontosabb feladatuknak. Ez a különbség megjelenik a képviselő stílusában is: az egyéni képviselők inkább választókerületi delegáltak, míg a listás képviselők azok, akik a párt álláspontjának megfelelően cselekednének. Továbbá, az egyéni képviselők azok, akik választókerület-központúbbak, ha írásbeli kérdések benyújtásáról van szó. A kampánystratégiákat tekintve, a mandátum típusa mérsékelt hatást gyakorol a normákra¹⁵. Ezen felül a kampányszervezet az, ahol mérhető a 2006-2010 közötti egyéni választókerületi pozíció hatása: az akkori egyéni képviselők saját kampánycsapatuk nagyobb részét foglalkoztatták saját maguk, mint azok, akik listás képviselők voltak, vagy egyáltalán nem töltöttek be parlamenti pozíciókat. A választás pillanatában a korábbi pozíciók hatása szokásokhoz kapcsolódó mechanizmusokká alakulnak¹⁶. Ebben a minőségében, a korábbi egyéni választókerületi tapasztalatok nem játszottak szerepet a mostani képviselő-felfogások kialakításában. Ezzel szemben sokkal hasznosabbnak bizonyultak a parlamenti

¹⁵ Az 1. táblázatban a mandátum típusának a hatása az "EVK (2006-2010)" sorban szerepel a pozícióhoz kapcsolódó tényezők között, mert a 2010-es kampány során a korábbi egyéni választókerületi tapasztalat aktuális mandátumként jelenik meg.

¹⁶ Az ehhez kapcsolódó hatások az "EVK (2006-2010)" sorban szerepelnek a habituális magyarázatok között.

tevékenységek magyarázatában. Az előző ciklusbeli egyéni képviselők a parlamenti kérdések majdnem minden aspektusában választókerület-orientáltabbak voltak. Sőt, ha a párt hatását nem vesszük figyelembe, a kérdések helyi fókuszának magyarázatában ez a változó bizonyult a legerősebbnek.

A párthovatartozás meghatározó hatása végighúzódtott a fejezeteken. Gyakorlatilag az összes párt képviselőinek gondolkodásmódja és tevékenysége eltér a Fidesz képviselői esetében megfigyeltektől. Az egyetlen kivétel a KDNP: a két koalíciós partner egységként működik, ami a választókerület-központúságot illeti¹⁷. A legnagyobb különbségek az új pártok (Jobbik és LMP) és a Fidesz-KDNP között jelentek meg. Először, ami a képviselői fókuszát illeti, az LMP és a Jobbik képviselői kevésbé választókerület orientáltak, mint a nagyobb pártokéi. A pártcsoportok közötti törésvonalat kulturális okokra is visszavezethetők. Azok a pártok, amelyeknek volt már egyéni választókerületi tapasztalata továbbra is arra ösztönzik képviselőiket, hogy kedvezzenek a választókerületnek, akkor is, ha kevés az esély az újraválasztásra. Következésképp, a kicsi és új pártok nem mutatják jeleit a választókerület-központúságnak és személyes képviselőnek. Másodszor, a kampánystratégiák tekintetében ugyanezek a tendenciák figyelhetők meg a Jobbik és az LMP képviselőinek viselkedésében. Ezen pártok kampányai kevésbé perszonalizáltak, ami a normákat, eszközöket, és a szervezetet illeti, mint akár a Fidesz-KDNP, akár az MSZP kampányai. Harmadszor, a parlamenti kérdések területén is lényeges különbségek fedezhetők fel a pártok között. Furcsamód, a felfedezett tendenciák nem követik a korábbi fejezetek trendjeit. Épp ellenkezőleg nem csak hogy a Jobbik és LMP képviselői aktívabbak voltak a parlamentben, ami a kérdések számát illeti, de a helyi érdekeltségű kérdések száma is jóval meghaladta a mainstream pártok képviselői által feltett kérdéseket. Mindazonáltal, mivel a helyi kérdések aránya nem volt magasabb az esetükben, túlzás volna azt állítani, hogy a kis pártok képviselői ténylegesen választókerület-központúbbak. A helyi témákat felvető kérdések nagyobb száma a parlamenti kérdések pártonként eltérő szerepéből adódik. A kérdések kevésbé a választókerületi szolgálat eszközei, mint a kormány parlamenti kontrolljáié, ami azzal a következménnyel jár, hogy az ellenzéki pártok parlamenti arányaikhoz képest aktívabbak bizonyulnak a kérdések benyújtásában.

A disszertációban előkerülő változók körül a választási és a pozíciókhoz kötődő motivációkhoz kapcsolódó faktorok azok, amelyek igazán hatásosnak bizonyultak a

¹⁷ Egyetlen kivétel ez alól a helyi ügyeket érintő kérdések aránya, amelyben a Fidesz képviselői választókerület-központúbbaknak bizonyultak a kereszténydemokrata társaiknál.

képviselési szerepek, kampánystratégiák, és a parlamenti kérdezési szokások magyarázatában. A habituális magyarázatok csoportjában csak a korábban betöltött egyéni választókerületi pozíciók játszottak fontosabb szerepet. Az eredmények értékelésénél azonban mindenképpen figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy a következtetések nem függetlenek a dolgozat során alkalmazott definícióktól. Az, hogy az egyes változók melyik motivációs mechanizmushoz tartoznak, nagyban befolyásolja azt, hogy az egyes magyarázatokhoz milyen eredmények kapcsolódnak. Számos olyan tényezőt tudunk felsorolni, amelyek tovább mélyíthetik a habituális kategóriát, de ezúttal nem szerepeltek magyarázó változóként a disszertációban (pl. a helyi politikai pozícióban töltött évek száma, részletesebb választásokkal összefüggő szakmai múlt). Továbbá, azt is képezheti vita tárgyát, hogy az egyes változók miért éppen az adott motivációs csoportba kerültek. Jogos lenne az érvelés, hogy az egyéni jelöltség csak gyenge proxy-ja a jövőbeli választási ambícióknak, ezért a képviselési szerepek (3. fejezet) és a parlamenti kérdések (5. fejezet) magyarázatában kevésbé sorolhatók a választási motivációk közé. Ezért az elemzésekből levont következtetések csak jelen munka értelmezési keretein belül érvényesek. További szempont, hogy az eredmények értékelésének alapját a statisztikai szignifikancia képezte. Az együttthatók előjelei nem játszottak szerepet az alhipotézisekről hozott döntésekben, amennyiben a hozzájuk tartozó változó nem bizonyult szignifikánsnak. A korábbiakhoz hasonlóan, itt is lehetne amellet érvelni, hogy miután a sokaság jelentős részét meg tudtuk figyelni (64 %), a mintabeli eredmények a teljes parlamentre érvényesek lehetnek.

Összefoglalva a fejezetek eredményeit, a magyar parlamenti képviselők racionális aktoroknak tűnnek. Attitűdjeik és viselkedéseik meghatározói a választási számítások és a lehetőségek (és korlátok), amiket a pozícióik kínálnak. Ennek ellenére nem csak a választási szabályok és pozíciók határozzák meg a képviselők viselkedését, de a rendszer általános párt-központúsága is. Vagyis az elemzés során kimutatott hatások már átmentek a párt „szűrőjén”. Számos változó hatása így is jelentős maradt, ami arra enged következtetni, hogy a választókerület-központúság és a személyes képviselés nem mond ellent a pártérdeknek. Ellenkezőleg, bizonyos esetekben, éppen a párt stratégiai érdeke, hogy elősegítse a választókerületi képviselést. Például, ha a pártokra leadott szavazatok száma növelhető az egyéni képviselők tevékenysége nyomán (mind az országos, mind a helyi választásokon), a pártok nagy valószínűséggel támogatják ezeket a választókerület orientált magatartásformákat. Annak ellenére, hogy nincsenek közvetlen bizonyítékaink, a rendszer pártcentrikussága arra utal, hogy a személyes képviselés nem az egyéni motivációk

következménye, hanem a pártakat egyfajta kiterjesztése. Vagyis a két elképzelés aligha képezheti egy skála két ellentétes oldalát. A pártcentrikusság ugyanúgy nem zárja ki a választókerületi orientációt, mint ahogy választókerület-központú képviselők is lehetnek lojálisak a párthoz.

Újabb pillantást vetve a különböző független változók választókerület-központúságra gyakorolt hatására, nyilvánvalóvá válik, hogy a legtöbb faktor a választási rendszerhez kötődik. A nominális választókerületi ág az oka annak, hogy a képviselők és pártjaik úgy gondolják, hogy a választókerületi orientáció valami, amit ösztönözni kell. A korreláció a választási szabályok és a képviselők attitűdjei valamint tevékenységei között tehát jelen van. Az első választási ág tehát valóban növeli az egyes képviselők, és ezáltal a rendszer választókerület-központúságát. A pártok felismerik, hogy a választókerületért végzett munka és a personalizáció hasznukra lehet a szavazatmaximalizáló stratégiák követésében. A választók és a politika közötti távolság csökkentése egy út a pártok megújulása felé. A népszerű politikusok kiemelése, és annak hangsúlyozása, hogy a képviselők a választókerületet szolgálják, kiegyensúlyozhatja a pártokhoz kapcsolódó negatív asszociációkat. Ez a cél azonban nem idegen a magyar politikától. Az előző rendszerben, a választási rendszer reformja azt a célt szolgálta, hogy növelje a rendszer legitimitását a választók szemében: 1966-ban az egyetlen országos listás ág helyett egyéni választókerületi rendszert vezettek be. Abban az időben ez természetesen nem vezetett valódi demokratizációhoz, ugyanis a jelölő szervezetek köre nem szélesedett egészen 1970-ig, amikor is a jogi korlátozások helyét az adminisztratív akadályok vették át. Mindez azonban azt reprezentálja, hogy a magyar politikától nem idegen az egyéni választókerületekre alapuló képviseleti rendszer, amely mellett a pártközpont teljes kontrollt gyakorol a jelöltek és képviselők viselkedése felett.

IV. Főbb hivatkozások

- Blomgren, M. & Rozenberg, O. (2011). Introduction. In *Magnus Blomgren and Olivier Rozenberg (eds.) Parliamentary Roles in Modern Legislatures*. London, New York: Routledge, ECPR.
- Cain, B., Ferejohn, J. & Fiorina, M.P. (1987). *The personal vote: constituency service and electoral independence*. Harvard University Press.
- Canache, D., Mondak, J.J. & Cabrera, E. (2000). Voters and the Personal Vote: A Counterfactual Simulation. *Political Research Quarterly* 53(3): 663–676.
- Carey, J.M. & Shugart, M.S. (1995). Incentives to Cultivate a Personal Vote: a Rank Ordering of Electoral Formulas. *Electoral Studies* 14(4): 417–439.
- Colomer, J.M. (2011a). Introduction: personal and party representation. In *Josep M. Colomer (ed.) Personal representation. The neglected dimension of electoral systems*. Colchester: ECPR Press.
- Colomer, J.M. (ed.). (2011b). *Personal Representation: The Neglected Dimension of Electoral Systems*. Colchester: ECPR Press.
- Curtice, J. & Shively, P. (2000). Who represents us best? One member or many? Presented at the International Political Science Association World Congress, Quebec.
- Dalton, R.J., Farrell, D.M. & McAllister, I. (2011). *Political Parties and Democratic Linkage. How Parties Organize Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Dewogheraele, J., Berton, R.M. & Navarro, J. (2008). 'Cumul de Mandats' in Contemporary French Politics. *An Empirical Study of the XIIIe legislature of the Assemblée Nationale*. Retrieved from http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/12/79/06/PDF/_Cumul_des_Mandats_in_Contemporary_French_Politics.pdf
- Gaines, B.J. (1998). The Impersonal Vote? Constituency Service and Incumbency Advantage in British Elections, 1950-92. *Legislative Studies Quarterly* 23(2): 167–195.
- Gallagher, M. & Holliday, I. (2003). Electoral Systems, Representational Roles and Legislator Behaviour: Evidence from Hong Kong. *New Zealand Journal of Asian Studies* 5(1): 107–120.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: principles and practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Heitshusen, V., Young, G. & Wood, D.M. (2005). Electoral Context and MP Constituency Focus in Australia, Canada, Ireland, New Zealand, and the United Kingdom. *American Journal of Political Science* 49(1): 32–45.
- Herrera, R. & Yawn, M. (1999). The Emergence of the Personal Vote. *The Journal of Politics* 61(1): 136–150.
- Herron, E.S. (2002). Electoral Influences on Legislative Behavior in Mixed-Member Systems: Evidence from Ukraine's Verkhovna Rada. *Legislative Studies Quarterly* 27(3): 361–382.
- Ingall, R.E. & Crisp, B.F. (2001). Determinants of Home Style: The Many Incentives for Going Home in Colombia. *Legislative Studies Quarterly* 26(3): 487–512.
- Jun, H.-W. & Hix, S. (2010). Electoral systems, political career paths and legislative behavior: evidence from South Korea's mixed-member system. *Japanese Journal of Political Science* 11(2): 153–171.
- Kumbhat, M.C. & Marcian, Y.M. (1976). Constituent Orientation Among Malaysian State Legislators. *Legislative Studies Quarterly* 1(3): 389–404.
- Lancaster, T.D. (1986). Electoral Structures and Pork Barrel Politics. *International Political Science Review* 7(1): 67–81.
- Lancaster, T.D. & Patterson, W.D. (1990). Comparative Pork Barrel Politics. *Comparative Political Studies* 22(4): 458–477.
- Leston-Bandeira, C. (2012). Studying the Relationship between Parliament and Citizens. *The Journal of Legislative Studies* 18(3-4): 265–274.
- Lundberg, T.C. (2006). Second-Class Representatives? Mixed-Member Proportional Representation in Britain. *Parliamentary Affairs* 59(1): 60–77.
- Mair, P. (2005). Democracy beyond Parties. University of California. Retrieved from <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/3291/viewcontent.pdf?sequence=1>
- Marsh, M. (2007). Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland. *Party Politics* 13(4): 500–527.
- Mitchell, P. (2000). Voters and their representatives: Electoral institutions and delegation in parliamentary democracies. *European Journal of Political Research* 37(3): 335–351.
- Mondak, J.J. (1995). Competence, Integrity, and the Electoral Success of Congressional Incumbents. *The Journal of Politics* 57(4): 1043–1069.
- Mondak, J.J. & Huckfeldt, R. (2006). The accessibility and utility of candidate character in electoral decision making. *Electoral Studies* 25(1): 20–34.

- Morgenstern, S. & Swindle, S.M. (2005). Are Politics Local? *Comparative Political Studies* 38(2): 143–170.
- Navarro, J. (2009). *Multiple-Office Holders in France and in Germany: An Elite within the Elite?* Jena: SFB 580 Mitteilungen.
- Norris, P. (2000). The Twilight of Westminster? Electoral Reform and its Consequences. *Political Studies* 49(5): 877–900.
- Norris, P. (2004). *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P., Vallance, E. & Lovenduski, J. (1992). Do Candidates Make a Difference? Gender, Race, Ideology and Incumbency. *Parliamentary Affairs* 45(4): 496–517.
- Norton, P. (2002). Introduction: Linking Parliaments and Citizens. In *Philip Norton (ed.) Parliaments and Citizens in Western Europe*. London: Frank Cass.
- Norton, P. & Wood, D. (1990). Constituency Service by Members of Parliament: Does It Contribute to a Personal Vote? *Parliamentary Affairs* 43(2): 196–208.
- Putnam, R. d. (1976). *The Comparative Studies of Political Elites*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Rohlfing, I. (2012). *Case Studies and Causal Inference: An Integrative Framework*. Palgrave Macmillan.
- Scholl, E.L. (1986). The Electoral System and Constituency-Oriented Activity in the European Parliament. *International Studies Quarterly* 30(3): 315–332.
- Shugart, M.S., Valdini, M.E. & Suominen, K. (2005). Looking for Locals: Voter Information Demands and Personal Vote-Earning Attributes of Legislators under Proportional Representation. *American Journal of Political Science* 49(2): 437–449.
- Shugart, M.S. & Wattenberg, M.P. (2001). Introduction: The Electoral Reform of the Twenty-First Century? In *Matthew S. Shugart and Martin P. Wattenberg (eds.) Mixed-Member Electoral Systems. The Best of Both Worlds?* Oxford: Oxford University Press.
- Sieberer, U. (2010). Behavioral consequences of mixed electoral systems: Deviating voting behavior of district and list MPs in the German Bundestag. *Electoral Studies* 29(3): 484–496.
- Soroka, S., Penner, E. & Blidook, K. (2009). Constituency Influence in Parliament. *Canadian Journal of Political Science* 42(03): 563–591.

- Swindle, S.M. (2002). The Supply and Demand of the Personal Vote Theoretical Considerations and Empirical Implications of Collective Electoral Incentives. *Party Politics* 8(3): 279–300.
- Tavits, M. (2010). Effect of Local Ties On Electoral Success and Parliamentary Behaviour The Case of Estonia. *Party Politics* 16(2): 215–235.
- Wahlke, J.C., Eulau, H., Buchanan, W. & Ferguson, L.C. (1962). *The Legislative System. Explorations in Legislative Behavior*. New York: Wiley.
- Zittel, T. (2012). Legislators and their representational roles: strategic choices or habits of the heart? In *Magnus Blomgren and Olivier Rozenberg (eds.) Parliamentary Roles in Modern Legislatures*. London: Routledge, ECPR.
- Zittel, T. & Gschwend, T. (2008). Individualised Constituency Campaigns in Mixed-Member Electoral Systems: Candidates in the 2005 German Elections. *West European Politics* 31(5): 978–1003.

V. A témakörrel kapcsolatos saját (ill. társszerzős) publikációk jegyzéke

5.1. Magyar nyelvű publikációk

5.1.1. Könyvfejezetek

- Papp, Zsófia** [2011]: A választókerület helye a magyar parlamenti képviselők szerepfelfogásában. In: Tardos Róbert - Enyedi Zsolt - Szabó Andrea (szerk.): *Részvétel, képviselet, politikai változás*. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 291-312.
- Papp, Zsófia** [2008]: A stabilitás forrásai a képviselők megválasztásában, In: Ilonszki Gabriella (szerk.): *Amatőr és hivatásos politikusok. Képviselők Magyarországon II.*, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 95–119, 1 ív

5.1.2. Folyóirat cikkek

- Papp, Zsófia** [2014] Kampány-perszonalizáció Magyarországon a képviselők szemével. Személy- és választókerület-központúság pártközpontú választási rendszerekben. *Politikatudományi Szemle*
- Keil, András – **Papp, Zsófia** [2011]: Forma és tartalom: a helyi képviselők és választóik kapcsolata Biatorbágy, Cegléd és Vác példáján. *Pro Publico Bono* 2011

Papp, Zsófia [2011]: Fókuszban a választókerület. Választókerület-központúság a magyar parlamenti képviselők körében. *Politikatudomány Online 2011(1-2)*

5.2. Angol nyelvű publikációk

5.2.1. Könyvfejezetek

André, Audrey – Freire, André – **Papp, Zsófia** [forthcoming]: Electoral Rules and Legislators' Personal Vote-Seeking. In: Sam Depauw – Kris Deschouwer (szerk.) *Representing the people. A survey among members of statewide and substate parliaments*, Oxford: Oxford University Press

Ilonszki, Gabriella – **Papp, Zsófia** [2013]: The Paradoxes of Parliament-Citizen Connections. A Window on the Political System. In: Cristina Leston-Bandeira (szerk.) *Parliaments and Citizens*, London: Routledge, pp. 70-87.

5.2.2. Folyóirat cikkek

Ilonszki, Gabriella – **Papp, Zsófia** [2012]: The Paradoxes of Parliament-Citizen Connections. A Window on the Political System. *Journal of Legislative Studies* 18(3-4): 334-350

5.3.2. Konferencia tanulmányok

Andre, Audrey - Freire, André - **Papp, Zsófia** [2011]: Electoral Rules and Legislators' Personal Vote Seeking; 6th *ECPR General Conference*, 2011. augusztus, Reykjavik, Izland

Papp, Zsófia [2011]: Constituency Orientation in the Hungarian MPs' Role Perception, 2010; *CEU 7th Conference in Social Sciences*, 2011. május, Budapest, Magyarország

Papp, Zsófia [2011]: Constituency Orientation in the Hungarian MPs' Role Perception, 2006-2010; *ECPR Joint Session of Workshops*, 2011. április, St. Gallen, Svájc

Papp, Zsófia [2010]: Constituency focus in Hungary 2009 Toward a new concept of representation?; 3rd *ECPR Graduate Conference*, 2010. augusztus, Dublin, Írország